

УДК 001.8:37.013.42]:37-056

Завацька Л. М.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОТРЕБ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Стаття присвячена аналізу актуальної проблеми для дітей з особливими потребами – створення для них повноцінного середовища для навчання, усунення бар'єрів та руйнування стереотипів їхньої поведінки на користь успішної адаптації у суспільному житті і відповідно впровадження інклюзивного навчання. У змісті представлені результати дослідження потреб дітей з особливостями психофізичного розвитку як основи їхньої адаптації і соціалізації у соціоосвітньому середовищі інклюзивного навчального закладу.

Ключові слова: діти з особливими потребами, інклюзивне навчання, рівний доступ до якісної освіти, предметно-розвивальне середовище, оцінка потреб дитини, розвиток, батьківський потенціал, фактори сім'ї та середовища.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві освіта стала однією з найрозвиненіших сфер людської діяльності. Помітно підвищилась соціальна роль освіти, від спрямованості і ефективності якої багато в чому залежать перспективи розвитку людства. Ідея гуманізації освіти стала інтенсивно розвиватися в теперішній час як реакція на авторитарну педагогіку, стиль мислення, на знеособленість, бездуховність і формалізацію навчання. Становлення нової теорії освіти відображає наукові уявлення про потреби сучасної особистості і суспільства, особливості їхньої взаємодії; про цілі і завдання освіти в її особистісному і соціальному аспектах. Відповідно розвиток будь-якої особистості залежить від того, наскільки умови виховання і навчання відповідають її можливостям. Виняткової турботи потребують діти з особливими потребами. Суспільство багато втрачає, якщо певна частина людської спільноти не залучена до активного і продуктивного життя. Наразі у сучасній Україні пріоритетною є державна підтримка дітей з особливостями психофізичного розвитку, що забезпечує їх право на рівний доступ до повноцінної та якісної освіти. Частково розв'язує цю проблему інклюзивна освіта. Досвід зарубіжних країн, привнесений до нас, сприяє навчанню дітей з порушеннями розвитку в загальноосвітніх навчальних закладах. Таким дітям необхідно створити оптимальні умови, які б покращували процес їх адаптації у навчально-виховному закладі. Відтак сучасне суспільство визнає, що саме інклюзія є більш гуманною та ефективною освітньою системою, яка здатна задовольнити потреби всіх категорій дітей, незалежно від рівня психофізичного розвитку, та сприяє створенню інклюзивного суспільства, яке б повною мірою сприймало інвалідів, визнавало їхні права на освіту, особистісний розвиток, професійну діяльність, участь у суспільному житті тощо. Інклюзивне навчання як альтернативна форма здобуття освіти, соціального досвіду, життєвої компетенції дітьми з особливими потребами, може і повинна існувати як варіативна форма навчання.

На сьогоднішній день інтерес до проблеми інклюзивної освіти, як інноваційної моделі навчання, спостерігається в усьому світі у фахівців різного профілю – медиків, психологів, педагогів, соціальних педагогів та соціальних працівників.

Проблема здобуття освіти інвалідами знаходиться в центрі робіт багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців: Е. Андрєєва, О. Акімової, В. Бондаря, Т. Ілляшенка, А. Колупаєвої, Н. Сабат, Є. Ярської-Смирнової.

Деякі аспекти соціально-педагогічної роботи з дітьми інвалідами розкрито у працях І. Зверєвої, І. Іванової, А. Капської, І. Пінчук, С. Толстоухової, Е. Холостової, М. Швед та ін.

Специфіка навчання та забезпечення спеціальних потреб дітей інвалідів, співпраця батьків, школи та громади в умовах інклюзивної освіти висвітлена у працях: Т. Бертник, О. Войтюка, С. Литовченка, І. Луценко, Л. Ортикової, Т. Скрипник, В. Стрижеус.

Та незважаючи на це відчувається дефіцит спеціальних досліджень, які б розкривали особливості специфіки потреб дітей з обмеженими можливостями, задоволення яких сприяє успішному процесу їх інтеграції в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні організації інклюзивного освітнього середовища та дослідженні потреб дітей з особливостями психофізичного розвитку з метою створення сприятливих умов їх навчання і виховання разом із здоровими дітьми.

Результати теоретичного дослідження. Діти з особливими освітніми потребами мають право задовольнити свої потреби так само, як і всі інші члени суспільства. Ці принципи закріплені низкою правових актів. Право на отримання загальної середньої освіти дітям з особливими потребами на сьогоднішній день забезпечується Законом України "Про освіту", Законом України "Про загальну середню освіту", Законом України "Про реабілітацію інвалідів в Україні", Державною національною програмою "Освіта (Україна XXI століття)". Варто зауважити й те, що нормативно-правовим документом, який засвідчує розпочату в Україні модернізацію освітньої галузі у напрямі інклюзивної освіти є наказ Міністерства освіти і науки України "Про затвердження Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на 2009-2012 роки" (від 11 вересня 2009 року), та Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011. №872 "Про порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах" які визначають необхідність запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах з метою здобуття якісної освіти та інтеграції в суспільство дітей, які потребують корекції фізичного або розумового розвитку.

Якомога раннє залучення дітей з особливостями психофізичного розвитку до діяльності в колективі здорових однолітків сприяє розвитку у них самостійності, впевненості, сміливості, інших особистісних якостей. Навчання у інклюзивних класах корисне і для дітей без вад. Вони з раннього віку починають розуміти, з якими труднощами стикаються інваліди, стають чутливими до потреб інших, толерантніше сприймають людські відмінності. Вони дізнаються, що кожен може подолати значні перешкоди і досягти успіху.

Поширення в Україні процесу інклюзивного навчання дітей з особливими потребами є не лише відображенням часу, але й представляє собою ще один крок до забезпечення повної реалізації прав дітей з особливими потребами на якісну освіту. Інклюзивна практика реалізує доступ до одержання освіти в навчальному закладі за місцем проживання та створення необхідних умов для успішного навчання для всіх без виключення дітей, незалежно від їх індивідуальних особливостей, психічних та фізичних можливостей.

Інклюзивне навчання – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей [7, с. 45].

Метою інклюзивного навчання є реалізація права дітей з особливими освітніми потребами на освіту за місцем проживання, їх соціалізація та інтеграція у суспільство, залучення сім'ї до участі у навчально-виховному процесі [3, с. 12].

Основними завданнями інклюзивного навчання є:

- здобуття дітьми з особливими освітніми потребами освіти відповідного рівня у середовищі здорових однолітків відповідно до Державного стандарту загальної середньої освіти;
- забезпечення різнобічного розвитку дітей, реалізація їх здібностей;
- створення освітньо-реабілітаційного середовища для задоволення освітніх потреб учнів з особливостями психофізичного розвитку;
- створення позитивного мікроклімату у загальноосвітньому навчальному закладі з інклюзивним навчанням, формування активного міжособистісного спілкування дітей з особливими освітніми потребами з іншими учнями;
- забезпечення диференційованого психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами;
- надання консультативної допомоги сім'ям, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, залучення батьків до розробки індивідуальних планів та програм навчання [22, с. 66].

Забезпечення повноцінного розвитку дитини передбачає єдність предметно-розвивального середовища та змістовного спілкування дорослих з дітьми. Тобто, середовище призводить до дійсних змін у людині, сприяє її особистісному розвитку. Як зазначає Т. Г. Зубарева, інклюзивне освітнє середовище характеризується системою ціннісного ставлення до навчання, виховання і особистісного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, а також сукупністю ресурсів (засобів, зовнішніх і внутрішніх умов), їх життєдіяльності в загальноосвітньому навчальному закладі і спрямованістю на реалізацію індивідуальних освітніх стратегій вихованців [3, с. 22].

Головне завдання інклюзивного середовища полягає у подоланні відхилень у розвитку вихованця з особливими потребами та профілактиці небажаних негативних тенденцій. Провідним принципом інклюзивного середовища є його готовність пристосовуватись до індивідуальних потреб різних категорій дітей за рахунок структурно-функціональної, змістовної та технологічної модернізації освітньої системи закладу, здійснення індивідуального підходу, гуманні стосунки з кожною дитиною, проведення занять у формі ігрової діяльності.

Для того, щоб дитина з особливими потребами в інклюзивному класі соціалізувалася та гармонійно розвивалася вона повинна перебувати в захищеному та сприятливому середовищі яке задовольняє всі її потреби. Потреби є такими станами особистості, через які здійснюється регуляція поведінки, визначається напрям думок, почуттів і волі людини. Разом з тим потреби формуються і задовольняються у конкретному середовищі, набираючи форму, зміст, обумовлюючись цим середовищем. Отже, "потреби – об'єктивний нестаток організму в певних умовах, який забезпечує його життя і розвиток [7, с. 28.]".

Ознайомившись з різними поглядами науковців щодо задоволення потреб дитини, нами було визначено, що оцінка потреб дітей з особливими потребами в інклюзивному класі дає змогу визначити пріоритети та спланувати процес соціалізації зазначеної категорії дітей. Також оцінювання потреб допомагає визначити фізичні, інтелектуальні, поведінкові особливості дітей, їх рівень розвитку, інтереси, необхідні види соціальних послуг, навчальне середовище, проаналізувати правильність підбору методів навчання. Результати оцінювання дають змогу вчителю розширити обсяг методів навчання, врахувати вікові потреби учнів, їхні інтереси та різноманітність. Оцінювання також покликано допомогти окремим учням компенсувати їхні фізичні, інтелектуальні або поведінкові відмінності й труднощі. Тільки знаючи потреби дітей з обмеженими можливостями в інклюзивному класі можливо надати дітям рівні можливості для участі у процесі навчання.

Оцінка потреб дитини в інклюзивному класі – це процес збору, узагальнення та аналізу інформації щодо розвитку дитини, батьківського потенціалу, факторів сім'ї та шкільного середовища, підготовка висновків та рекомендацій для прийняття рішень в найкращих інтересах дитини щодо надання відповідних соціальних послуг. Тому, оцінка потреб дітей в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу нами була проведена з метою отримання вичерпної інформації щодо рівня задоволення потреб дитини і сім'ї, визначення картини їх життєвих обставин та необхідного типу втручання за необхідності.

Підхід до роботи з дітьми в інклюзивних класах на основі з'ясування їх індивідуальних потреб вимагає від фахівців загальноосвітнього навчального закладу вміння визначати унікальні характеристики потреб кожної дитини й у відповідь на ці потреби будувати роботу, орієнтуючись на індивідуальне планування.

Дана модель як матриця дає можливість зрозуміти, що відбувається з дітьми з особливими потребами в інклюзивному середовищі, чи сприяє це середовище розвитку та соціалізації дітей в інклюзивному класі, який вплив має сімейне середовище на розвиток дитини. "Модель оцінки" у вигляді анкети підготовлена нами на основі методичних матеріалів "Ведення випадку" та розроблялася з розумінням того, що увага фахівців які працюють в інклюзивних класах має зосереджуватися на усвідомленні потреб дитини та сприятливих умов її виховання і розвитку.

Зміст анкети базується на трьох основних компонентах: потреби дитини для розвитку; батьківський потенціал (здатність батьків піклуватися про дитину, виховувати, розвивати та задовольняти її потреби); фактори сім'ї та шкільного середовища.

У розробленій анкеті нами визначений такий зміст показників оцінки потреб дитини.

Потреби для розвитку дитини

Здоров'я. Оцінка здоров'я передбачає насамперед з'ясування: відповідність ваги і зросту дитини визначеним нормам розвитку особи відповідного віку; проведені щеплення, їх своєчасність; наявність встановлених діагнозів (в т.ч. хронічних); загальне самопочуття дитини.

Навчання. Процес засвоєння дитиною системи знань, вмінь, навичок, досвіду пізнавальної і практичної діяльності, ціннісних орієнтацій. Для дитини важливими є: можливості для отримання необхідної інформації; гри і взаємодії з іншими дітьми; доступ до книжок; розвиток когнітивних навичок та інтересів; можливі труднощі у навчанні та спілкуванні у класі.

Емоційний розвиток та поведінка. Позитивні якісні зміни у відображенні психікою дитини навколишнього світу, що проявляється у її переживаннях і прив'язаності. Цей показник розкриває особливості емоційного стану дитини: її страхи, побоювання та проблеми.

Сімейні та соціальні стосунки. Взаємостосунки, що складаються у дитини в сім'ї, суспільстві. Наразі ця потреба передбачає з'ясування: з ким дружить дитина; чи є поза сім'єю дорослі або однолітки, яким дитина довіряє (друзі, вихователі, вчителі, далекі родичі тощо).

Самоусвідомлення та самопрезентація. Усвідомлене ставлення дитини до своїх потреб і здібностей, переживань і думок, здатність і потреба дитини виразити саму себе, свої вміння, здібності, й отримати від оточуючих визнання.

Батьківський потенціал

Елементарний догляд. Визначає: як батьки задовольняють потреби дитини в їжі, одязі, відпочинку, грі, гігієнічні потреби; наскільки вони можуть та готові любити та піклуватися про дитину у разі її поганого здоров'я.

Емоційне тепло. Зазначена потреба передбачає з'ясування: як батьки характеризують дитину й взаємовідносини у власній сім'ї; чи пригортають, обіймають, заспокоюють дитину; чи виявляють почуття любові, турботи; як часто виявляють знаки уваги.

Стимулювання. Наразі передбачає з'ясування: чи батьки стимулюють успішне навчання дитини і як саме це роблять; чи завжди вислуховують дитину і відповідають на її запитання; чи здатні батьки створити умови, щоб дитина прагнула і досягла успіху у власній діяльності; чи батьки сприяють, щоб дитина долала перешкоди для неї труднощі.

Фактори сім'ї та шкільного середовища

Житлово-побутові умови. Стан та комфортність помешкання, у якому проживає дитина, сім'я, його облаштованість, чистота.

Зайнятість. Діяльність батьків, членів родини, що пов'язана із задоволенням особистих та суспільних потреб, які не суперечать законодавству та приносять певний заробіток.

Родичі. Особи, пов'язані між собою кровним зв'язком, що визначає їх права і обов'язки один перед одним. Як часто вони підтримують стосунки з дитиною, сім'єю; чи сприяють родичі, у разі необхідності, вихованню і розвитку дитини.

Соціальна інтеграція. Характеристика ступеню спільних цілей, інтересів, діяльності сім'ї, родини дитини з іншими соціальними групами; входження сім'ї у соціальну систему як повноправний і активний член громади.

Ресурси громади. Джерела і арсенал засобів та можливостей громади, до яких можна звертатися у разі необхідності для задоволення потреб дитини та забезпечення її прав.

Середовище школи. Стан та комфортність приміщення загальноосвітнього навчального закладу в якому навчаються діти з особливими потребами в інклюзивних класах. Насамперед передбачає вивчення можливості архітектурної доступності загальноосвітнього навчального закладу, професійної підготовки вчителів та їх асистентів, адаптацію навчальних програм та підбір методик у роботі з дітьми з особливими потребами. Передбачає з'ясування інформації про стосунки в класі, чи є у дитини друзі, чи є конкуренція між дітьми, вплив дітей з особливими потребами в інклюзивному класі на здорових однолітків, чи присутнє почуття взаємодопомоги.

Таким чином питання визначені в анкеті передбачають з'ясування: забезпечення базових потреб дитини до розвитку; здатність батьків задовольняти потреби дитини; можливості педагогічного колективу в роботі з дітьми в інклюзивному класі; визначення готовності шкільного середовища до впровадження інклюзивної освіти.

Емпіричне дослідження проводилося на базі Чернігівської загальноосвітньої школи № 24. У ньому брали участь такі респонденти: соціальний педагог (вчитель-асистент) – (1 учасник); психолог – (1 учасник); вчителі інклюзивного класу – (5 учасників); батьки учнів – (4 учасники); адміністрація школи – (4 учасники).

Отримані результати дослідження дають змогу стверджувати, що на думку респондентів фізичний розвиток усіх дітей відповідає їх віку, не зважаючи на те, що всі вони перебувають на обліку у різних фахівців, залежно від стану їх здоров'я. Проте інші показники вказують на ті проблеми, що є характерними саме для дітей з особливими потребами. З точки зору дорослих респондентів 68% дітей відчують себе самотніми, ізольованими; 64% дітей не впевнені в собі; 80% дітей мають розвиток пам'яті, уваги, мислення які не відповідають їх віку; 87% мають посередню успішність. Досить важливим показником, на нашу думку є те, що 94% дітей відчують підтримку та поводяться вільно у присутності членів сім'ї.

Під час дослідження батьківського потенціалу нами було оцінено: чи потребує житло переобладнання відповідно до потреб дитини; наявність постійної роботи в батьків; чи дозволяє режим роботи батьків піклуватися про дитину; наявність родичів які допомагають доглядати за дитиною; чи отримує сім'я підтримку від громади; чи поінформована сім'я про діяльність соціальних служб.

Узагальнені результати дослідження дозволили зробити такі висновки: 87% батьків не потребують переобладнання житла відповідно до потреб дитини; 87% мають постійну роботу; 80% батькам режим роботи дозволяє піклуватися про дитину; 74% батьків не мають конфліктів з родичами і це створює сприятливу сімейну атмосферу. Серед усіх позитивних результатів оцінки батьківського потенціалу дуже насторожила інформація про те, що 87% батьків не отримують підтримку від громади, хоча з іншого боку 80% батьків поінформовані про діяльність соціальних

служб. Таким чином постає питання про поінформованість батьків щодо можливостей громади та роль соціальних служб у залученні якомога ширшого спектру ресурсів не тільки для допомоги сім'ям, але й для їхньої активної участі у житті громади.

Під час дослідження факторів сім'ї ми з'ясували інформацію про: можливість батьків створити умови для здорового розвитку дитини відповідно до потреб; володіння інформацією щодо деталей медичної історії дитини; знання батьків про психічні потреби дитини, емоційну підтримку дитини; забезпечення дитини засобами до розвитку; чи співпадають погляди вчителів на розвиток і потреби дитини з батьківськими.

Результати дослідження дають змогу стверджувати, що 74% батьків знають та вміють створити умови для здорового розвитку дитини відповідно до її потреб; 87% можуть повідомити деталі медичної історії дитини; 54% знають про психічні потреби дитини; 74% заохочують дитину до навчання відповідно до їх можливостей; 94% дітей забезпечені засобами до розвитку (іграшками, іграми, навчальним матеріалом); 80% опитаних батьків вважають, що їх погляди та думки вчителів на розвиток і потреби дитини не співпадають, що може призвести до протиріч між ними щодо стану здоров'я, розвитку і виховання дитини. Розбіжності у вихованні безумовно приносять шкоду, і як наслідок негативно позначатися на розвитку дитини.

Під час дослідження середовища школи для дітей з особливими потребами в інклюзивному класі нами було оцінено: готовність школи створити умови для впровадження інклюзивного навчання; готовність вчителів подолати бар'єри у роботі з дітьми з обмеженими можливостями; вплив інклюзивного навчання на міжособистісні стосунки в класі.

Результати дослідження свідчать, що 86% респондентів вважають, що школа готова частково створити умови для інклюзивного навчання, 14% дали відповідь про неготовність школи до створення інклюзивного середовища; 87% вчителів готові подолати психологічні бар'єри у роботі з дітьми з обмеженими можливостями; проте 40% учасників навчального процесу вважають, що інклюзивне навчання має негативний вплив на міжособистісні стосунки в класі; більш позитивно налаштовані 27% респондентів, які зазначили, що стосунки від цього не змінюються, а 33% опитаних зазначили, що інклюзивний освітній простір має позитивний вплив на формування міжособистісних стосунків у середовищі однолітків.

Отже, підсумовуючи результати проведеного дослідження можна зробити висновки про те, що у дітей з особливими потребами є проблеми які утрудняють успішність їх соціальної адаптації і розвитку в інклюзивному класі. Але значна частка відповідей респондентів, які є важливими учасниками навчально-виховного процесу, свідчить про суттєві кроки у плані розвитку дітей з обмеженими можливостями, їх соціалізації та намагання сучасного освітнього закладу створити відповідні умови для особливих дітей. По різному оцінюються питання готовності школи до впровадження інклюзивної освіти: є розходження в готовності педагогів подолати психологічні бар'єри в роботі з дітьми з особливими потребами; деякі відповіді вказували на негативний вплив інклюзивної освіти на міжособистісні стосунки в класі. За результатами дослідження спостерігаються розбіжності в поглядах вчителів і батьків на розвиток і потреби дитини в інклюзивному класі. Але наразі більшість опитаних зазначають, що діти в інклюзивному класі не відчувають себе самотніми, ізольованими. Почуваються впевненими в собі, усвідомлюють свою стать і поведуться відповідно до цього, більшість батьків знають про психологічні потреби дитини та вміють створити умови для здорового розвитку дитини відповідно до її потреб.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, оцінка потреб дітей в інклюзивному освітньому середовищі створює реальну можливість визначення перспектив розвитку особливої дитини, з'ясувати слабкі та сильні сторони інклюзивного навчання з метою забезпечення найкращих інтересів учнів. Зазначена діяльність спрямована на вивчення усіх аспектів потреб дитини в інклюзивному класі та спроможності батьків відповідно реагувати на ці потреби через призму ресурсів родини та шкільного середовища, а також дає можливість оцінити потенціал учителів, які працюють в інклюзивному класі.

Аналізуючи результати дослідження ми можемо рекомендувати використовувати оцінку потреб дітей з метою аналізу індивідуальних потреб дитини, потенціалу її найближчого оточення, можливостей шкільного середовища та педагогічного колективу, а також зміни ситуації розвитку дитини на краще, яка сприятиме гармонійній взаємодії дітей з особливими потребами із здоровими дітьми.

Використані джерела

1. Бондар В. І. Інтеграція дітей з обмеженими психофізичними можливостями в загальноосвітні заклади: за і проти / В. Бондар // Дефектологія. – 2003. – №3. – С. 2-5.

2. Кунанець Н. Досвід залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх шкіл / О. Кунанець, Н. Герцик, О. Озарко, Г. Дідух // Психолог. Шкільний світ. – 2004. – № 37. – С. 18–21.
3. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посібник / за ред. Т. Лормана, Дж. Демплер, Д. Харві. – К., 2010.
4. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія / А. А. Колупаєва. – К.: Самміт-книга, 2009. – 272 с.
5. Концепція розвитку інклюзивної освіти: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/.
6. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження плану заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009-2015 роки": [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/784-2009-%D0%BF>.
7. Рассказова О. І. Розвиток соціальності учнів в умовах інклюзивної освіти: теорія та технологія: монографія / О. І. Рассказова. – Х.: 2012. – 468 с.
8. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник / М. Швед. – Львів: Український католицький університет, 2015. – 360 с.

Zavatska L. M.

RESEARCH NEEDS OF CHILDREN WITH DISABILITIES IN INCLUSIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

The formation of a new theory of education reflects the scientific ideas concerning the needs of a modern individual and society, especially their interaction; goals and objectives of education in its personal and social aspects. Accordingly, the development of any individual depends on how the conditions of education and training appropriate to the possibilities. Children with special disabilities need exceptional care. Society loses much if a certain part of the human community is not involved in an active and productive life. Currently, in modern Ukraine there is a priority state support for children with special needs, ensuring their right to equal access to a complete and quality education. Inclusive education partly solves this problem. Inclusive education as an alternative form of education, social experience, life competence of children with special needs can and must exist as a variable form of training.

The earliest possible involvement of children with special needs to work in a team of peers promotes healthy development of their independence, confidence, courage, and other personal qualities.

Training in inclusive classrooms is useful for children without defects. From an early age they begin to understand the difficulties faced by disabled people, become sensitive to the needs of others and they accept human differences more tolerant. They know out that everyone can overcome great obstacles and achieve success. A child with special needs must be in a secure and supportive environment that meets all their needs in order to be socialized and harmoniously developed in inclusive classrooms.

Evaluation the needs of a child in inclusive classrooms is a process of gathering, synthesizing and analyzing information concerning the child's development, parental potential, factors of family and school environment, preparation of conclusions and recommendations for taking decisions in the best interests of a child to provide appropriate social services. Therefore, the evaluation needs of children in an inclusive environment of educational institution was conducted to obtain comprehensive information about the level of meeting the children's needs and the family, determine the pattern of their life circumstances and the necessary type of intervention needed.

We can make a conclusion, that children with special needs have significant number of problems that complicate progress and social adaptation of children in inclusive classroom. There are differences in views of teachers and parents as for the problem of the development and needs of the child in an inclusive classroom. However, the most respondents note that children in inclusive classrooms do not feel lonely, isolated. They feel confident, aware of their sex and behave accordingly; most parents are aware of the social and psychological needs of such children and can create conditions for the healthy development of the child in accordance with his needs.

Analyzing the results of the study, we can recommend to use evaluation of children in inclusive classrooms for collection, synthesis and analysis of information as for a child development, parental capacity, school environment to make decisions in the best interests of a child.

Key words: *children with special needs, inclusive education, equal access to a quality education, subject-developmental environment, evaluation of a child's needs, development, parental capacity, factors of family and environment.*

Стаття надійшла до редакції 14.12.2016 р.